

**WIPO NACIONALNI SEMINAR O KOLEKTIVNOM OSTVARIVANJU
AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA**

Beograd, 15. i 16. septembar 2009.

**AUTORSKO PRAVO I KOLEKTIVNO
OSTVARIVANJE AUTORSKOG I SRODNIH
PRAVA U REPUBLICI SRBIJI**
**Sadašnji izazovi i najnovije promene
zakona**

*Zorica Gulas, šef Odseka za autorsko i srodna prava
Zavod za intelektualnu svojinu Republike Srbije*

RAZVOJ AUTORSKOG PRAVA U SRBIJI

- Zakon o zaštiti autorskog prava 26.12.1929. godine
- Zakon iz maja 1946. godine;
- Zakon iz jula 1957. godine;
- Zakon iz jula 1968. godine;
- Zakon iz marta 1978. godine;
- Zakon o autorskom i srodnim pravima, maj 1998. godine;
- Važeći Zakon o autorskom i srodnim pravima. Stupio na snagu 01.01.2005. godine.

Predlog Zakona o autorskom i srodnim pravima usvojen na sednici Vlade Republike Srbije 03.09.2009. godine. Do kraja nedelje biće prosleđen Narodnoj skupštini na odlučivanje.

ORGANIZACIJE ZA KOLEKTIVNO OSTVARIVANJE AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA U REPUBLICI SRBIJI:

1. Organizacija muzičkih autora Srbije-SOKOJ. Iako posluje već više od 50 godina, prvu dozvolu za obavljanje delatnosti dobila je 1998. godine;
2. Organizacija proizvođača fonograma Srbije-OFPS. Prvu dozvolu za obavljanje delatnosti dobila je 2002. godine;
3. Organizacija za kolektivno ostvarivanje prava glumaca-PRAGUS. Prvu dozvolu za obavljanje delatnosti dobila je 2006. godine;
4. Organizacija za kolektivno ostvarivanje prava interpretatora-PI. Prvu dozvolu za obavljanje delatnosti dobila je 2007. godine.

IZAZOVI SA KOJIMA SE SUSREĆEMO

- Nizak nivo javne svesti o potrebi uvažavanja i poštovanja prava intelektualne svojine;
- Vratolomni razvoj digitalne tehnologije fundamentalno je promenio odnos društva prema informacijama, intelektualnim kreacijama, autorskom i srodnim pravima;
- Veliki broj sudskih postupaka u kojima su kolektivne organizacije jedna od strana u postupku;
- Nezainteresovanost određenih nosilaca autorskog i srodnih prava da ostvaruju svoja prava;
- Nedovoljna saradnja između organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava;
- Nezadovoljstvo korisnika autorskih dela i predmeta srodnih prava sa zakonom utvrđenim načinom određivanja tarifa naknada od strane kolektivnih organizacija;
- Ne ujednačeni kriterijumi za određivanje naknade u tarifama kolektivnih organizacija prema istovrsnim korisnicima koji istovremeno iskorišćavaju i autorska dela i predmete srodnog prava;
- Ne dostavljanje podataka kolektivnoj organizaciji o iskorišćavanju predmeta zaštite sa repertoara organizacije nije zakonom sankcionisano;

RAZLOZI ZA DONOŠENJE NOVOG ZAKONA

- Neophodnost dorade i preciziranja pojedinih zakonodavnih rešenja iz važećeg Zakona;
- Zakonom utvrđen način određivanja Tarife naknada, kao izraz volje samo jedne strane (kolektivne organizacije) u praksi izaziva nezadovoljstvo korisnika i ne dobrovoljno plaćanje naknade za iskorišćavanje predmeta zaštite sa repertoara organizacije;
- problemi u primeni odredaba važećeg Zakona koje regulišu pravo interpretatora i proizvođača fonograma na naknadu od emitovanja i javnog saopštavanja fonograma i na njima zabeleženih interpretacija;
- Potreba za dodatnim usklađivanjem sa članom 10. Direktive 93/83;
- Unapređenje odredbi o nadzoru nad radom kolektivnih organizacija;
- Unapređenje transparentnosti rada kolektivnih organizacija;
- Potreba da se izađe u susret interesima osoba sa invaliditetom kroz novo ograničenje autorskog i srodnih prava;
- Raspadom Državne zajednice Srbija i Crna Gora, nastala je potreba da se izvrši redakcija pojedinih odredbi Zakona koje se tiču teritorije važenja zakona, uslova za izdavanje dozvole za rad kolektivnim organizacijama i teritorije njihovog delovanja;
- Neophodnost dodatne harmonizacije domaćih propisa iz oblasti prava intelektualne svojine sa propisima Evropske Unije i sporazumom o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine (TRIPS sporazum)

IZRADA NOVIH ZAKONSKIH REŠENJA

Priprema i izrada novih rešenja Zakona o autorskom i srodnim pravima potrajala je više od godinu i po dana.

- Urađene su uporedno pravne analize zakonskih rešenja evropskih zemalja koja se tiču načina određivanja tarifa naknada, rada Komisije, Tribunala i drugih tela u čijoj je nadležnosti odobravanje tarifa naknada, davanje saglasnosti na tarife naknada ili davanje mišljenja o predlogu tarifa naknada.

- Urađene su analize najbolje evropske prakse kolektivnog ostvarivanja autorskog i srodnih prava i analize zakonskih rešenja evropskih zemalja koja se odnose na ubiranje jedinstvene naknade koja pripada proizvođačima fonograma i interpretatorima;

- Izrađene su uporednopravne analize zakonskih rešenja zemalja Evrope u pogledu određivanja tarifa naknada za ubiranje posebne naknade (private copy remuneration) kao i načina zakonske regulacije ubiranja i raspodele ove naknade;

- Vršene su neposredne konsultacije sa konsultantima, ekspertima za oblast kolektivnog ostvarivanja autorskog i srodnih prava - g. Mihail Ficsor i g. Victor Nabhan;

- Obavljena je javna rasprava o Nacrtu Zakona od 29.04-15.05.2009. godine;

IZRADA NOVIH ZAKONSKIH REŠENJA

- 11. maja 2009. godine održan okrugli sto u okviru javne rasprave o Nacrtu Zakona. U javnoj raspravi učestvovali su, ne samo zainteresovane strane-nosioci autorskog i srodnih prava, njihove organizacija i korisnici i njihova udruženja već i širok krug zainteresovane javnosti;

- Po okončanoj javnoj raspravi, radna verzija Nacrta Zakona pretrpela je određene izmene s obzirom na veliki broj konkretnih predloga i sugestija pristiglih u toku javne rasprave. Opšti zaključak iznet u toku javne rasprave od strane učesnika je da izmene i novine predložene u Nacrtu Zakona predstavljaju značajno poboljšanje u odnosu na važeći zakon.

- Nacrt zakona upućen je na adrese 11 državnih organa radi dobijanja mišljenja o Nacrtu Zakona: Ministarstvo kulture, Ministarstvo za telekomunikacije i informaciono društvo, Ministarstvo finansija, Ministarstvo pravde, Ministarstvo trgovine i usluga, Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu, Savet za regulatornu reformu, Ministarstvo za životnu sredinu i planiranje, Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja, Republičkom sekretarijatu za zakonodavstvo i Kancelariji za evropske integracije. Primedbe iz napred navedenih mišljenja su takodje dovele do određenih izmena u predloženim rešenjima u Predlogu zakona.

NOVINE U PREDLOGU ZAKONA O AUTORSKOM I SRODNIM PRAVIMA

- ✓ Definicija pojma "javno saopštavanje". Većina radnji korišćenja autorskog dela i predmeta srodnih prava tiče se različitih oblika saopštavanja dela javnosti. Stoga je radi pravilne primene brojnih odredaba Zakona veoma korisno definisati ovaj pojam.
"Ауторско дело је саопштено јавности ако је учињено доступним већем броју лица која нису међусобно повезана родбинским или другим личним везама."
- ✓ Uveden je izuzetak od obaveznog kolektivnog ostvarivanja prava autora u slučaju kablovske reemisije. U slučaju kablovskog reemitovanja autorskog dela sadržanog u emisiji koja se reemituje, obaveza kolektivnog ostvarivanja ovih oprava se ne primenjuje na prava koja proizvođač emisije ostvaruje u pogledu svoje emisije bez obzira da li su ta prava njegova ili su mu preneti od strane drugih nosilaca autorskog ili srodnih prava.
- ✓ Izmene u odredbama koje se odnose na preče pravo autora na preradu primerka dela arhitekture su učinjene iz razloga olakšanja primene ovog prava u praksi i jasnog rešavanja sukoba interesa između vlasnika građevine kao arhitektonskog dela i autora arhitektonskog dela. Preciziran je rok u kome autor mora da se izjasni o ponudi vlasnika građevine za preradu dela (30 dana od dana prijema ponude) i slučajevi kada autor ne može da se protivi izmenama svog dela (ako je potreba za izmenom dela proizašla iz okolnosti, kao što su sigurnosni ili tehnički razlozi).

NOVINE U PREDLOGU ZAKONA O AUTORSKOM I SRODNIM PRAVIMA

- ✓ Izmene u autorskopravnom ovlašćenju autora na "posebnu naknadu", odnosno naknadu od uvoza, odnosno prodaje tehničkih uređaja i praznih nosača zvuka, slike i teksta za koje se opravdano može očekivati da će biti korišćena za umnožavanje dela za lične, nekomercijalne potrebe.
Intervencije u ovom članu su u funkciji olakšanja primene ovog prava.
 - Precizirano je ko su obveznici plaćanja naknade;
 - utvrđena je obaveza na strani lica koja su dužnici plaćanja posebne naknade da dostavljaju kolektivnoj organizaciji podatke na osnovu kojih će organizacija izračunavati naknadu;
 - naglašeno je da se radi o pravičnoj naknadi s obzirom da naknadu plaćaju lica koja nisu korisnici autorskih dela i predmeta srodnih prava;
 - propisani su opšti elementi i parametri koje treba uzeti u obzir prilikom određivanja visine te naknade. Sadržaj ovog novog stava definisan je po uzoru na tačku 35. preambule Direktive 2001/29-Direktive o informatičkom društvu i člana 5. stav 2b. iste direktive;
 - Značajnu novinu predstavlja i to što će Vlada utvrditi listu uređaja i nosača zvuka, slike i teksta za koje će se plaćati posebna naknada.**"На предлог органа државне управе надлежног за послове интелектуалне својине (у даљем тексту: надлежни орган), уз претходно прибављено мишљење органа државне управе надлежног за развој информационог друштва, Влада утврђује листу техничких уређаја и предмета за које постоји обавеза плаћања посебне накнада према условима из ст. 1. до 9. овог члана. "**

NOVINE U PREDLOGU ZAKONA O AUTORSKOM I SRODNIM PRAVIMA

- ✓ **Novo ograničenje autorskog i srodnih prava:**

Члан 54.

За потребе особа са инвалидитетом, дозвољено је без дозволе аутора и без плаћања ауторске накнаде, умножавање и стављање у промет ауторског дела, ако то дело не постоји у траженом облику, ако је његова употреба у директној вези са инвалидитетом тих особа и у обиму који захтева одређена врста инвалидитета и ако то умножавање и стављање у промет није учињено ради остваривања посредне или непосредне имовинске користи.

- ✓ **Обавезно колективно остваривање права произвођача fonograma i interpretatora na naknadu od emitovanja i javnog saopštavanja fonograma i na njima zabeleženih interpretacija. Čl. 117. i 127. Predloga zakona. Naplatu jedinstvene naknade vrši jedna organizacija na osnovu prethodno postignutog sporazuma između organizacije proizvođača fonograma i organizacije interpretatora o visini troškova naplate jedinstvene naknade i učestalosti predaje dela jedinstvene naknade drugoj organizaciji.**

- ✓ **Terminološka redakcija članova koji se odnose na pravo proizvođača videograma, odnosno filmskog producenta.**

- ✓ **Utvrđeno novo srodno pravo-pravo izdavača štampanih izdanja na posebnu naknadu, pod istim uslovima koji važe i za autore.**

NOVINE U PREDLOGU ZAKONA O AUTORSKOM I SRODNIM PRAVIMA

- ✓ **U poglavlju Zakona - OSTVARIVANJE AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA najviše je izmena i novih rešenja:**

- ✓ **Zakon nalaže obavezno kolektivno oстваривање autorskog i srodnih prava u sledećim slučajevima:**

1. U slučaju kablovskog reemitovanja autorskog dela;
2. U slučaju oстваривања prava autora i nosilaca srodnih prava na posebnu naknadu;
3. U slučaju oстваривања prava autora na naknadu za davanje na poslugу autorskog dela;
4. U slučaju prava interpretatora i proizvođača fonograma na naknadu za javno saopštavanje i emitovanje fonograma i na njima zabeleženih interpretacija.

- ✓ **Utvrđeno pravo kolektivne organizacije da vrši kontrolu iskorišćavanja predmeta zaštite sa njenog repertoara.**

- ✓ **Kolektivnim organizacijama omogućeno da pored osnovne delatnosti mogu obavljati i delatnost kojom se ostvaruju umetnički, stručni i socijalni interesi nosilaca prava kao i da obavlja pojedine administrativno tehničke usluge za račun i u ime druge kolektivne organizacije, na osnovu pisanog ugovora.**

NOVINE U PREDLOGU ZAKONA O AUTORSKOM I SRODNIM PRAVIMA

- ✓ Uz zahtev za izdavanje dozvole za obavljanje delatnosti kolektivnog ostvarivanja autorskog i srodnih prava potrebno je podneti:
 - osnivački akt,
 - statut,
 - izvod iz registra pravnih lica,
 - dokaz o poslovnom sedištu,
 - podatke o broju autora odnosno nosilaca autorskog i srodnih prava koji su ovlastili organizaciju da ostvaruje njihova prava,
 - popis dela odnosno predmeta srodnih prava koji će činiti repertoar organizacije,
 - dokaze o ispunjenosti tehničkih, kadrovskih i organizacionih pretpostavki za efikasno kolektivno ostvarivanje prava,
 - dokaz o uplati administrativne takse koja je prihod budžeta Republike Srbije.
- ✓ Umesto u registar privrednih društava kolektivne organizacije će se upisivati u Registar udruženja a na organizacije će se i supsidijarno primenjivati zakon koji uređuje rad i poslovanje udruženja.

NOVINE U PREDLOGU ZAKONA O AUTORSKOM I SRODNIM PRAVIMA

- ✓ U toku petogodišnje primena važećeg zakona najveći broj primedbi odnosio se na formulaciju i primenu člana 163. važećeg zakona koji određuje pojam tarife naknada, načela za određivanje tarife naknada i način određivanja tarife. Za razliku od dosadšnjeg rešenja prema kojem kolektivne organizacije samostalno određuju tarifu naknada predloženo je rešenje koje obavezuje kolektivne organizacije da tarifu odrede kroz pregovore sa reprezentativnim udruženjem korisnika. Rok za sporazumno određivanje tarife naknada je 60 dana od dana objave poziva za pregovore od strane kolektivne organizacije. Pregovori se izuzetno mogu voditi i sa individualnim korisnikom pod uslovima utvrđenim ovim zakonom
- ✓ Pravila za određivanje tarife naknada su jasnije definisana i podeljena u više članova u zavisnosti od toga da li je iskorišćavanje predmeta zaštite nužno za obavljanje delatnosti korisnika ili nije nužno. Takođe, utvrđena su pravila o kojima se mora voditi računa prilikom određivanja paušalne naknade.
- ✓ Nakon obavljenih pregovora između kolektivne organizacije i reprezentativnog udruženja korisnika, pisani sporazum o tarifi se objavljuje u Službenom glasniku Republike Srbije i obavezuje sve istovrsne korisnike.

NOVINE U PREDLOGU ZAKONA O AUTORSKOM I SRODNIM PRAVIMA

- ✓ Posebnim članom utvrđeno je šta pisani sporazum o tarifi mora da sadrži:

Члан 175.

Писмени споразум из члана 174. мора да садржи:

- 1) износ накнаде за искоришћавање ауторских дела, односно предмета сродних права са репертоара организације;
- 2) услове за коришћење ауторских дела односно предмета сродних права са репертоара организације;
- 3) рок и начин наплате накнаде;
- 4) околности коришћења због којих се висина одређене накнаде у тарифи увећава или смањује.

- ✓ Propisan je i mehanizam određivanja tarife naknada u slučaju da do sporazuma o tarifi ne dođe. Tada, kolektivna organizacija određuje predlog tarife i podnosi zahtev za davanje mišljenja o predlogu tarife – Komisiji za autorsko i srodna prava.

- ✓ Određivanje **jedinstvene tarife** za ostvarivanje prava interpretatora i proizvođača fonograma na naknadu od emitovanja i javnog saopštavanja fonograma i na njima zabeleženih interpretacija. Obe kolektivne organizacije zajednički iniciraju pregovore o jedinstvenoj tarifi, zajednički pregovaraju sa reprezentativnim udruženjem korisnika i zajednički objavljuju tarifu. Isti princip važi i kada do sporazuma ne dođe. Tada organizacije zajednički određuju predlog tarife i zajednički podnose zahtev za mišljenje Komisiji.

Zorica Gulas, 15. septembar 2009. godine,
Beograd

13

NOVINE U PREDLOGU ZAKONA O AUTORSKOM I SRODNIM PRAVIMA

- ✓ Određivanje **jedinstvene tarife** za ostvarivanje prava na posebnu naknadu. Tarifa se određuje sporazumom, nakon vođenih pregovora između kolektivnih organizacija i reprezentativnog udruženja proizvođača, odnosno uvoznika uređaja za tonsko i vizuelno snimanje, odnosno proizvođača i uvoznika praznih nosača slike, zvuka i teksta. Naplatu posebne naknade vrši će jedna organizacija uz prethodno postignut pismeni sporazum sa organizacijama koje su učestvovalе u pregovorima o visini troškova naplate posebne naknade i režimu raspodele naknade između organizacija.
- ✓ Ustanovljeno je novo telo - **KOMISIJA ZA AUTORSKO I SRODNA PRAVA**. U slučaju da kolektivna organizacija i reprezentativno udruženje korisnika ne postignu sporazum o tarifi, predlog tarife dostavlja se Komisiji na mišljenje.
- ✓ Imenovanje članova Komisije vršićе Vlada na predlog rukovodioca Zavoda za intelektualnu svojinu nakon sprovedenog specifičnog postupka predlaganja članova Komisije. Komisiju čine predsednik i 4 člana.
- ✓ Komisija daje mišljenje u roku od 60 dana od dana prijema zahteva. Ukoliko je Komisija mišljenja da predlog tarife obuhvata ona prava za koja ta organizacija ima dozvolu za kolektivno ostvarivanje i da je predlog određen u skladu sa pravilima za određivanje tarife propisanim Zakonom, tada organizacija objavljuje tarifu.
- ✓ Naknadu za rad Komisije snose - kolektivna organizacija i reprezentativno udruženje korisnika na jednake delove.

Zorica Gulas, 15. septembar 2009. godine,
Beograd

14

NOVINE U PREDLOGU ZAKONA O AUTORSKOM I SRODNIM PRAVIMA

✓Novim članovima zakona propisana je obaveza na strani kolektivnih organizacija da pruže odgovarajuće informacije o svom poslovanju kako korisnicima i zainteresovanoj javnosti tako i svojim članovima .

✓Unapređene su i odredbe o nadzoru nad radom kolektivnih organizacija. Definisan je obim nadzora, propisan obaveza na strani kolektivnih organizacija da dostavljaju izveštaj ovlašćenog revizora nadležnom organu...

Члан 189.

Организација је дужна да за сваку пословну годину, у року од шест месеци од њеног завршетка, усвоји односно прибави:

- 1) годишње извештаје органа управљања и надзорних органа о износу наплаћених накнада, њиховој расподели, пословању колективне организације, извршавању споразума закључених са репрезентативним удружењима корисника и о извршавању уговора склопљених са иностраним организацијама;
- 2) извештај овлашћеног ревизора;
- 3) предлог финансијског плана организације за наредну годину који укључује план трошкова њеног пословања.

Одредбе овог члана не утичу на обавезе које организација има према другим прописима у погледу финансијског пословања, извештавања и ревизије.

NOVINE U PREDLOGU ZAKONA O AUTORSKOM I SRODNIM PRAVIMA

✓Objedinjene su u jednom zakonu odredbe o privrednim prestupima i prekršajima i visine novčanih kazni za njihovo izvršenje.

✓Sankcionisano je ne postupanje korisnika autorskog dela ,odnosno predmeta srodnog prava koji ima obavezu da obaveštava kolektivnu organizaciju o nazivu predmeta zaštite, koji koristi, o učestalosti i obimu iskorišćavanja kao i o drugim okolnostima koje su relevantne za obračun naknade koja se prema tarifi plaća.

HVALA VAM NA PAŽNJI